Valiokunnan lausunto MmVL 13/2021 vp─ E 55/2021 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto luonnonmukaisen tuotannon kehittämistä koskevasta toimintasuunnitelmasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto luonnonmukaisen tuotannon kehittämistä koskevasta toimintasuunnitelmasta (E 55/2021 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Leena Seppä, maa- ja metsätalousministeriö
- Luomuinstituutin johtaja Sari Iivonen, Luonnonvarakeskus
- jaostopäällikkö Beata Meinander, Ruokavirasto
- toiminnanjohtaja Susann Rännäri, Luomuliitto ry
- asiantuntija Johanna Andersson, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Pro Luomu ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman keskiössä on siirtyminen kohti kestävämpää elintarvikejärjestelmää. Luomuviljelijät ovat tulevaisuuden kestävän maatalouden edelläkävijöitä. Pellolta pöytään –strategia ja biodiversiteettistrategia sekä tuleva ilman, veden ja maaperän suojelemiseen tähtäävä saasteettomuussuunnitelma sisältävät konkreettisia toimenpiteitä koko elintarvikeketjun kehittämiseen kestävämmäksi. Lisäksi Pellolta pöytään –strategiassa esiteltiin hiiltä sito-

van viljelyn aloite. Pellolta pöytään –strategiassa ja biodiversiteettistrategiassa komissio on määrittänyt, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 25 prosenttia EU:n maatalousalasta käytetään luonnonmukaiseen viljelyyn ja luonnonmukaista vesiviljelyä lisätään merkittävästi. Tältä pohjalta komissio esittää tätä toimintasuunnitelmaa, joka pohjautuu vuosille 2014–2020 laadittuun luomun toimintasuunnitelmaan. Tavoite merkitsee merkittävää luomutuotannon tason nostoa ja kasvun kiihdyttämistä.

Luonnonmukaisen tuotannon merkittävimmät hyödyt ovat, että luomutuotantoon käytettävän maaperän biodiversiteetti on 30 prosenttia suurempi kuin perinteiseen viljelyyn käytettävän maaperän, luomutuotanto hyödyttää pölyttäjiä, luomussa ei saa käyttää synteettisiä lannoitteita ja kemiallisten torjunta-aineiden valikoima on rajoitettu, muuntogeenisten organismien ja ionisoivan säteilyn käyttö on kielletty ja antibioottien käyttöä on rajattu merkittävästi. Luomu on toistaiseksi ainoa kattavalla sertifiointimenetelmällä varustettu kestävän maatalouden järjestelmä. Jäsenvaltioille annettujen yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) strategiasuunnitelmia koskevien suositusten mukaan jäsenvaltioiden tulisi määritellä kansalliset tavoitteelliset prosenttiosuudet luomuviljelyalalle ja tukea luomun myönteistä kehitystä. Jäsenvaltioita kannustetaan kehittämään nopeasti kansalliset luomustrategiat. Komissio aikoo seurata jäsenvaltioiden edistymistä.

Komission on tarkoitus hyväksyä keväällä 2021 EU:n vesiviljelyalan kestävää kehittämistä koskevat uudet strategiset suuntaviivat, joilla edistetään luonnonmukaista vesiviljelyä. Lisäksi komissio kannustaa EU:n jäsenvaltioita sisällyttämään luonnonmukaisen vesiviljelyn lisäämisen vesiviljelyn tarkistettujen monivuotisten kansallisten strategiasuunnitelmien tavoitteisiin. Tulevaa Euroopan meri- kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa (EMKVR) tulisi käyttää kestävien vesiviljelykäytäntöjen, kuten luonnonmukaisen tuotannon, edistämiseen.

Komission toimintasuunnitelma on jaettu kolmeen toimintalinjaan: (1) luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden kokonaiskysynnän lisääminen, (2) tuotannon lisäkannustinten luominen sekä (3) luomun panostus kestävään kehitykseen ja ympäristöhaasteiden ratkaisemiseen.

Valtioneuvoston kanta

Suomen kannat Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan on kuvattu E-kirjeessä E 61/2019 vp, Pellolta pöytään -strategiaan E-kirjeessä E 83/2020 vp, EU:n biodiversiteettistrategiaan E-kirjeessä E 84/2020 vp ja YMP:n strategiasuunnitelmia koskeviin suosituksiin jäsenvaltioille E-kirjeessä E 7/2021 vp.

Suomi on tyytyväinen komission toimintasuunnitelmaan ja kannattaa siinä mainittuja toimenpiteitä. Tekeillä olevassa Suomen kansallisessa luomuohjelmassa on myös nostettu esiin kysynnän lisääminen samantapaisilla toimilla kuin komissio on tehnyt. Osittain Suomen tavoitteet ovat kunnianhimoisempia, varsinkin ruokapalveluiden osalta. Kansallisessa julkisten hankintojen strategiassa 2020 on tavoite, että vuonna 2030 luomun osuus on 25 prosenttia ruokapalveluhankinnoista. Samoin kansallisessa luomuohjelmassa korostetaan elintarviketeollisuuden roolia tuotevalikoiman laajentamisessa ja sitä kautta kulutuksen lisäämisessä. Suomen tavoite peltoalan osalta on linjassa komission Pellolta pöytään -strategian ja biodiversiteettistrategian tavoitteen kanssa, jonka mukaan 25 prosenttia EU:n maatalousmaasta on luomutuotannossa vuoteen 2030 mennessä.

Komissio on myös asettanut tavoitteeksi luonnonmukaisen vesiviljelyn merkittävän lisäämisen. Suomessa luonnonmukainen kalankasvatus ei ole vielä käynnistynyt, koska luonnonmukaisesta tuotannosta annetun asetuksen (EU) 2018/848 ehtojen noudattaminen on Suomen toimintaympäristöstä johtuen haastavaa. Luonnonmukaisen vesiviljelyn mahdollisuuksia kuitenkin selvitetään ja pyritään luomaan edellytyksiä tuotannon käynnistymiselle.

Sen sijaan Suomessa luomukeruutuotanto (sertifioiduista metsistä kerätyt luonnonmarjat, sienet, mahla ja muut luonnontuotteet) on merkittävää, mutta sitä komissio ei mainitse toimintasuunnitelmassa.

Suomi kannattaa luomutuotantoon soveltuvien rehun lisäaine- ja valkuaislähteiden tutkimista ja tuotekehitystä. Myös luonnonmukaisesti tuotettujen hyönteisten tuotantomahdollisuudet tulisi kartoittaa. Luomusiementuotannon edistämistä pidetään myös tärkeänä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission tiedonanto luonnonmukaisen tuotannon kehittämistä koskevasta toimintasuunnitelmasta liittyy EU:n Pellolta pöytään -strategiassa ja biodiversiteettistrategiassa asetettuun tavoitteeseen, jonka mukaan 25 prosenttia EU:n maatalousmaasta tulisi olla luomutuotannon piirissä vuoteen 2030 mennessä. Maa- ja metsätalousvaliokunta on Pellolta pöytään -strategiasta antamassaan lausunnossa (MmVL 18/2020 vp — E 83/2020 vp) katsonut, että suomalainen korkeatasoinen maataloustuotanto ja puhdas ympäristö tarjoavat hyvät lähtökohdat luomutuotannon kasvulle, ja suomalaisen luomutuotannon kysyntää ja vientimahdollisuuksia voidaan kasvattaa muun muassa edistämällä luomutuottajien ja luomutuotannosta kiinnostuneiden kuluttajien kohtaamista. Suomalainen maataloustuotanto on esimerkiksi eläinten hyvinvoinnin ja kasvinsuojeluaineiden harkitun käytön osalta EU:n edelläkävijöitä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että myös EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistuksessa on otettu huomioon tavoite luomutuotannon piirissä olevan maatalousmaan osuuden kasvattamisesta. Koska YMP koskee vuosia 2023—2027 eikä siten ulotu luomutuotannon kehittämistä koskevan toimintasuunnitelman tavoitevuoteen 2030 saakka, on lähtökohtana YMP:ssä alhaisempi tavoitetaso eli 20 prosenttia maatalousmaasta. Valiokunta pitää tärkeänä, että luomutuotantoa koskevan toimintasuunnitelman ja yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen tavoitteiden lisäksi myös toimenpiteet ja niihin liittyvät tukiehdot sovitetaan luomutuotannon osalta yhteen. Luomutuottajia edustavat järjestöt ovat myös tuoneet esiin, että luomun tulisi näkyä paremmin kansallisessa tuki- ja ruokapolitiikassa.

Valiokunta toteaa, että luomutuotannolla voidaan saavuttaa merkittäviä ympäristöhyötyjä, minkä lisäksi se edistää eläinten hyvinvointia. Luomuviljelyä koskeneissa tutkimuksessa ja käytännössä on muun ohella todettu, että luomu toimii uusien resurssitehokkaiden viljelymenetelmien kokeilukenttänä sekä kannustaa ravinteiden kierrätykseen ja lannoituksen hyötyjen tarkkaan arviointiin, minkä lisäksi luomun viljelykäytännöt tarjoavat monimuotoisuushyötyjä sekä pölyttäjille, maaperäeliöille että linnuille ja sitovat maaperään hiiltä, mikä tietyin edellytyksin tarjoaa ilmastohyötyjä.

On ensisijaisen tärkeää vahvistaa markkinoita, jotta luomuviljely voi lisääntyä. Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta painottaa, että luomutuotannon tulee olla ensisijaisesti markkinavetoista ja toimenpiteiden on perustuttava luomutuotannon kannattavuuden parantamiseen nimenomaan alkutuottajan näkökulmasta. Komission toimintasuunnitelma sisältää useita tiedotukseen, viestintään ja markkinointiin liittyviä toimenpiteitä sekä viittauksen julkisten hankintojen ja koulujakelujärjestelmän merkitykseen. Myös Suomen kansallisessa luomuohjelmassa nostetaan esiin erityisesti ammattikeittiöiden ja julkisten hankintojen roolit kysynnän kasvattamisessa. Hallitusohjelman mukaan kuntia ohjataan suosimaan suomalaista lähi- ja luomutuotantoa erityisesti lihan, kananmunien ja maidon osalta. Kulutuskysynnän kasvattamiseksi tulee lisäksi parantaa luomutuotteiden valikoimia ja saatavuutta eri tuoteryhmissä, mukaan lukien luomujalosteet. Valiokunta pitää kaikkia edellä mainittuja toimenpiteitä tärkeinä, koska pelkkä tuotannon lisääminen ei takaa kuluttajakysynnän tarvittavaa kasvua, joka on markkinaehtoisen tuotannon perusedellytys.

Komission toimintasuunnitelman toimintalinjassa 1 pyritään ehkäisemään riskiä elintarvikepetoksille ja tuoteväärennöksille sekä varmistamaan, että sekä EU-alueella että EU:n ulkopuolella tuotettu luomu on todella tuotettu tuotantoehtojen mukaisesti. Luonnonmukaisesti tuotettujen elintarvikkeiden jäljitettävyyden ja puhtauden tehokas valvonta on kuluttajien luottamuksen vahvistamisen kannalta välttämätöntä. Komission tulee kiinnittää erityistä huomiota paremman jäljitettävyyden toteuttamiseen. Valiokunta pitää kuluttajasuojan varmistamiseksi myös tärkeänä, että luomutuotteiden valvonta kattaa koko luomutuotannon ketjun mukaan lukien myös esimerkiksi ruokapalvelut.

Valiokunta pitää komission linjausta EU:n tutkimus- ja innovaatiorahoituksen sekä menekinedistämisrahoituksen kohdentamisesta luomutuotannon kasvattamista edistäviin hankkeisiin perusteltuna. EU:n ruokaturvan kannalta on tärkeää, että toimenpideohjelmassa kiinnitetään peltopinta-alan lisäksi ja sen ohella huomiota myös luomutuotannon tehokkuuteen ja satotasojen kehittämiseen. Esimerkiksi luomutuotantoon soveltuvia rehun lisäaine- ja valkuaislähteitä koskeva tutkimus on Suomessa myös maamme omavaraisuuden kannalta tärkeää.

Luomuviennin osalta luomukeruutuotteilla, kuten luonnonmarjoilla, sienillä ja muilla luonnontuotteilla, on suuri merkitys. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvoston kannassa on nostettu esiin myös luomukeruutuotanto, jota ei komission toimintasuunnitelmassa mainita. Valiokunta toteaa, että komission toimintasuunnitelmassa nousee esille vahvasti tavoite kehittää luomuvesiviljelyä. Myös valtioneuvoston kannassa todetaan, että luonnonmukaisen vesiviljelyn mahdollisuuksia selvitetään ja pyritään luomaan edellytyksiä tuotannon käynnistymiselle.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto MmVL 13/2021 vp

Helsingissä 17.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr (osittain)
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Jenna Simula ps (osittain)
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Juha Pylväs kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina